

Titulació	Tipus	Curs
Periodisme	OB	3

Professor/a de contacte

Nom : Santiago Giraldo Luque

Correu electrònic : santiago.giraldo@uab.cat

Equip docent

Alessandro Bernardi

Mireia Camacho Corrales

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

L'assignatura es troba en l'àrea de recerca en periodisme i comunicació. Per això exigeix que l'estudiant domini la gestió avançada de les fonts d'informació. Així mateix, l'estudiantat ha de conèixer els principis bàsics de l'escriptura periodística i els gèneres periodístics en diferents formats, i saber utilitzar diferents eines per a la producció periodística en l'àmbit digital.

Objectius

L'assignatura de periodisme de dades es planteja l'objectiu general de desenvolupar en l'alumnat criteris i habilitats per al món del periodisme de dades a partir de la comprensió i execució de processos vinculats amb la cerca, extracció, l'anàlisi i la visualització de dades.

La assignatura introdueix diferents mètodes d'anàlisi, verificació de la informació i tractament de dades que poden aplicar-se a pràctiques quotidianes del periodisme com al desenvolupament d'històries, la interpretació d'una base de dades, la contextualització de la informació i la presentació interactiva dels gèneres informatius.

Tanmateix, el curs planteja els següents objectius específics:

1. Realitzar una aproximació als conceptes de Big Data, Open Data i Periodisme de Dades com tendències i realitats en la generació de la informació i com un camí per a la generació de valor afegit als processos

comunicatius.

2. Capacitar als estudiants en la gestió d'aplicacions de recollida transformació, anàlisi, interpretació i presentació de dades.
3. Atorgar als estudiants eines pràctiques per interpretar bases de dades a partir d'informació estructurada.
4. Orientar les habilitats dels participants cap a la gestió i exploració de bases de dades i informació dins de canals de dades oberts, així com a partir de construccions pròpies de bases de dades.
5. Fomentar en els i les estudiants l'ús d'eines de cerca, recollida, anàlisi i visualització de dades, sota tècniques emprades pels mitjans de comunicació en l'actualitat.

Resultats d'aprenentatge

- CM14 (Dissenyar projectes d'investigació periodística basats en dades i assegurar-ne la rigorositat metodològica i l'impacte informatiu.) Dissenyar projectes d'investigació periodística basats en dades i assegurar-ne la rigorositat metodològica i l'impacte informatiu.
- KM15 (Identificar les eines i tècniques del periodisme de dades i la documentació periodística, així com el seu impacte en la producció informativa.) Identificar les eines i tècniques del periodisme de dades i la documentació periodística, així com el seu impacte en la producció informativa.
- SM15 (Emprar tècniques de recollida i anàlisi de dades per a l'elaboració d'investigacions periodístiques rigoroses i basades en l'evidència.) Emprar tècniques de recollida i anàlisi de dades per a l'elaboració d'investigacions periodístiques rigoroses i basades en l'evidència.
- SM16 (Avaluar la veracitat i la fiabilitat de les fonts en el procés de recerca periodística i assegurar la qualitat de la informació.) Avaluar la veracitat i la fiabilitat de les fonts en el procés de recerca periodística i assegurar la qualitat de la informació.
- SM17 (Desenvolupar metodologies de verificació de fets (fact-checking) i d'informació i integrar-hi eines digitals i principis de transparència.) Desenvolupar metodologies de verificació de fets (fact-checking) i d'informació i integrar-hi eines digitals i principis de transparència.

Continguts

Unitat 1. La societat de les dades: Introducció a l'assignatura en la que es contextualitza la societat digital i es presenta l'univers econòmic i polític de la societat datificada.

Unitat 2. El Periodisme de Dades: Presentació del concepte, de la història i de la fonamentació del periodisme de dades en les redaccions contemporànies. Al mateix temps, s'aproxima a l'estudiant als processos i rols que intervindran en un projecte de periodisme de dades, així com als nous generadors periodístics associats a les dades.

Unitat 3. Fonts i captura de dades: Presentació de fonts obertes de dades, dels processos d'accés i sol·licituds d'informació pública i lleis de transparència. Inici del procés de cerca, descàrrega i emmagatzematge de diferents tipus de dades (formats).

Unitat 4. Processament i anàlisi de dades: Control d'eines i funcions de limpeza i anàlisi de dades per trobar històries periòdiques en la informació.

Unitat 5. Narrar amb dades: Construcció del guió d'una història periodística a partir de les dades. Què mostra, com mostrar-lo i amb quins recursos i eines?

Unitat 6. Visualització de dades: Presentació d'eines de visualització de dades per a les històries periodístiques a partir de diferents representacions i possibilitats d'interacció.

Unitat 7. Cartografia amb dades: Presentació de diferents eines i possibilitats de representació cartogràfica de la informació per a històries periòdiques basades en dades.

Unitat 8. Verificació de la informació i factcheck: Presentació de mètodes i pràctiques de l'exercici de la verificació d'informació

(*) El calendari detallat amb el contingut de les diferents sessions s'exposarà el dia de presentació de l'assignatura i estarà també disponible al Campus Virtual de l'assignatura,

on l'alumnat podrà trobar els diversos materials docents que el professorat estimi convenients i tota la informació necessària per l'adequat seguiment de l'assignatura. En

cas de canvi de modalitat docent per motius de força major segons les autoritats competents, el professorat informarà dels canvis que es produiran en la programació de

l'assignatura i en les metodologies docents.

El contingut d'aquesta assignatura serà sensible als aspectes relacionats amb la perspectiva de gènere.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tallers pràctics	50	2	CM14, KM15, SM15, SM16, SM17
Treball autònom: realització de lectures i seguiment de tutorials	38	1,52	CM14, KM15, SM15, SM16, SM17
Sessions teòriques	15	0,6	KM15, SM15, SM17
Pràctiques de laboratori	30	1,2	CM14, KM15, SM15, SM16, SM17

L'estructura de l'assignatura, en la qual es realitzen diferents activitats pràctiques, busca la interiorització de competències relacionades amb els quatre processos involucrats en el periodisme de dades (cerca, extracció, anàlisi i publicació de dades) i, al mateix temps, pretén generar una autoconsciència crítica en l'estudiantat sobre la societat datificada.

La seva metodologia és completament pràctica. A través de les activitats de laboratori, dels tallers i de la realització de l'avaluació final, s'avalua tant el component teòric de l'assignatura com l'aplicació pràctica dels continguts estudiats. Així, es pretén avaluar la progressió de l'aprenentatge a partir d'un conjunt de diferents activitats pràctiques.

L'avaluació contínua de l'assignatura, en la qual es realitzen pràctiques contínues, permet fer un seguiment precís sobre l'aprenentatge i la progressió de l'estudiant. Així mateix, es treballa de manera progressiva en

l'adquisició dels coneixements que, pas a pas, s'incorporen a les pràctiques següents.

L'assignatura de Periodisme de Dades contempla quatre tipus o categories d'activitats formatives:

Clases teòriques: sessions en què el professorat de l'assignatura explica els conceptes bàsics relacionats amb el periodisme de dades i amb l'ús dels fulls de càlcul i altres eines de visualització.

Pràctiques de laboratori: treballs individuals o en equip en què es realitzen activitats pràctiques amb un lliurable puntual i amb temps limitat. L'estudiantat ha d'aplicar els coneixements, distribuir el temps i preparar les entregues dins de l'aula i en les hores destinades a la pràctica sota la guia del professorat.

Pràctiques d'aula: treballs individuals o en equip de curta durada realitzats en els grups grans de teoria per comprovar l'adquisició d'habilitats bàsiques relacionades amb l'extracció, neteja i anàlisi de dades.

Elaboració de treballs: desenvolupament d'un projecte de final de curs vinculat a l'aprenentatge basat en reptes (ABR) i que s'explicarà durant el primer dia de classe.

El professorat que imparteixi la docència de l'assignatura pot indicar a l'estudiantat que, per al correcte desenvolupament de la classe i per garantir la bona convivència a l'aula, no es poden utilitzar dispositius electrònics o pantalles mentre duri la classe, excepte quan s'indiqui el contrari per alguna situació docent concreta.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè l'alumnat completi les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Examen final i pràctiques de factcheck	20%	1	0,04	SM15, SM16, SM17
Projecte multimèdia	20%	6	0,24	CM14, KM15, SM15, SM16, SM17
Pràctiques de laboratori	60%	10	0,4	CM14, KM15, SM15, SM16, SM17

Les activitats d'avaluació són:

Activitat A: Pràctica 1, que té un pes del 5% sobre la qualificació final

Activitat B: Pràctica 2, que té un pes del 10% sobre la qualificació final

Activitat C: Pràctica 3, que té un pes del 5% sobre la qualificació final

Activitat D: Pràctica 4, que té un pes del 20% sobre la qualificació final

Activitat E: Pràctica 5, que té un pes del 20% sobre la qualificació final

Activitat F: Examen final i les pràctiques de fact-checking, que tenen un pes del 20% sobre la qualificació final

Activitat G: Projecte multimèdia, que té un pes del 20% sobre la qualificació final

Per poder aprovar l'assignatura, cal obtenir una nota mínima d'aprobat (5,0) en el conjunt de les pràctiques (mitjana ponderada de les activitats A, B, C, D i E) i a l'examen final.

RECUPERACIÓ: En les dues últimes setmanes del curs, l'alumnat que no hagi superat l'assignatura podrà presentar-se a una prova de síntesi de reavaluació que consistirà en un test teòric i un exercici pràctic. La condició obligatòria per poder optar a la recuperació de l'assignatura és haver realitzat, com a mínim, 2/3 del total de les pràctiques del curs (activitats A - G) i haver obtingut una nota mitjana igual o superior a 3,5 (i inferior a 5) com a nota final de l'assignatura.

Avaluació única

Aquesta assignatura no preveu el sistema d'avaluació única.

PLAGI

La realització de qualsevol irregularitat en un acte d'avaluació (frau acadèmic, plagi o ús indegut de la IA, tret que aquest ús estigui autoritzat expressament a la guia docent), que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació, suposa que aquest acte es qualificarà amb un 0. En cas que la guia docent prevegi que per superar l'assignatura sigui requisit imprescindible haver obtingut una nota mínima en aquest acte d'avaluació o que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura és 0. Al marge d'això, es podrà instruir un procés disciplinari a l'estudiant que incorri en alguna d'aquestes irregularitats.

Ús de la Intel·ligència Artificial

En aquesta assignatura es permet l'ús de tecnologies d'Intel·ligència Artificial (IA) com a part integrant del desenvolupament del treball, sempre que el resultat final reflecteixi una contribució significativa de l'alumnat en l'anàlisi i la reflexió personal. L'alumnat ha d'identificar clarament les parts que hagin estat generades amb aquesta tecnologia, especificar les eines utilitzades i incloure una reflexió crítica sobre com aquestes han influït en el procés i el resultat final de l'activitat. La manca de transparència en l'ús de la IA en aquesta activitat avaluable es considerarà una falta d'honestedat acadèmica i pot comportar una penalització parcial o total en la nota de l'activitat, o sancions més greus en cas de gravetat.

A qualsevol estudiant sospitós de presentar tasques que hagin estat generades per IA, elaborades per altres persones o copiades; incloguin contingut generat per IA sense referenciar, o que no es trobin dins els supòsits permesos, se li podrà demanar el treball previ o d'altres materials que puguin demostrar que es tracta d'un treball inèdit i fruit de la seva autoria original. També es podrà sol·licitar que expliqui o justifiqui per separat la seva feina. El professorat també podrà utilitzar sistemes d'identificació d'ús de la IA o portar a terme les tasques de comprovació que consideri convenientes. Si després de la revisió es detecta que s'han comès irregularitats, el treball pot ser qualificat amb un zero i l'estudiant pot estar subjecte a més mesures disciplinàries.

Bibliografia

Abad, Jimena. (2015). Periodismo de datos: informar en la era digital. Entrevista a Florencia Coelho. *Revista Dixit*, 22, 58-62

- Alcalde, Ignasi. (2015). *Visualización de la información. De los datos al conocimiento*. Editorial UOC.
- Bounegru, Liliana; Chambers, Lucy; Gary, Jonathan. (Eds.). (2020). *The Data Journalism Handbook II. Towards a Critical Data Practice*. European Journalism Centre and Google News Initiative.
<https://datajournalism.com/read/handbook/two>
- Bounegru, Liliana; Chambers, Lucy; Gary, Jonathan. (Eds.) (2012). *The Data Journalism Handbook: How Journalists Can Use Data to Improve the News*, O'Reilly Media. <https://datajournalism.com/read/handbook/one>
- Bradshaw, Paul. (2017). *Scraping for Journalists. How to grab information from hundreds of sources, put it in data you can interrogate - and still hit deadlines (2nd edition)*. Leanpub
- Bradshaw, Paul. (2019). *Finding Stories in Spreadsheets. Recipes for interviewing data - and getting answers*. Leanpub
- Bradshaw, Paul; Maseda, Bárbara. (2015). *Periodismo de datos: Un golpe rápido. Cómo entrar, obtener los datos, escabullirse con la noticia... ¡Y asegurarse de que nadie salga herido!* Leanpub.
- Bradshaw, Paul; Lee, Maggie; Panuccio, Erika; Aldhous, Peter. (2018). Data scraping for stories. Conversations with Data: #12. <https://datajournalism.com/read/newsletters/data-scraping-for-stories>
- Cairo, Alberto. (2017). ¿Visualización de datos: una imagen puede valer más que mil números, pero no siempre más que mil palabras. *El profesional de la información*, 26(6), 1025-1028.
- Carlberg, Conrad. (2011). *Análisis estadístico con Excel*. Anaya.
- Charte Ojeda, Francisco. (2016). *Excel 2016*. Anaya.
- Crucianelli, Sandra. (2013). ¿Qué es el periodismo de datos? *Cuadernos de Periodistas*, 26. APM.
<https://www.cuadernosdeperiodistas.com/que-es-el-periodismo-de-datos/>
- De Vega, Javier. (2013). Periodista, pregúntate qué puede hacer una buena Ley de Transparencia por ti, *Fundación Cívica*.
<https://civio.es/tu-derecho-a-saber/2013/06/19/periodista-preguntate-que-puede-hacer-una-buena-ley-de-transpa>
- Elías, Carlos. (2015). *Big data y periodismo en la sociedad red*. Síntesis.
- Fama, Andrea. (2011). Open data. Data Journalism. Transparenza e informazione al servizio delle società nell'era digitale. Narccisa.
- Ferreras Rodríguez, Eva María. (2013). Aproximación teórica al perfil profesional del Periodista de Datos. *Revista Icono 14*, 11(4), 467-481.
- Ferreras Rodríguez, Eva María. (2016). El periodismo de Datos en España. *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*, 22(1), 255-272.
- Ferrer-Sapena, Antonia; Sánchez-Pérez, Enrique. (2013). Open data, big data: ¿Hacia dónde nos dirigimos? *Anuario ThinkEPI*, 7, 150-156.
- Flores Vivar, Jesús Miguel; Salinas Aguilar, Cecilia. (2014). "El periodismo de datos como especialización en los medios generalistas con presencia en Internet". En: Esteve Ramírez, Francisco; Nieto Hernández, Juan Carlos. (Eds.). *Nuevos retos del Periodismo Especializado*. Editorial Schedas. pp. 241-260.
- Flores Vivar, Jesús Miguel; Carrasco Polaino, Rafael. (2020). "Periodismo de datos y visualización". En: Sotelo González, Joaquín; Martínez Arias, Santiago. (Eds.). *Periodismo y nuevos medios. Perspectivas y retos*. Gedisa.
- Fernández-Rovira Cristina; Giraldo-Luque, Santiago. (2021). *La felicidad privatizada. Monopolios de la información, control social y ficción democrática en el siglo XXI*. Editorial UOC.

Fernández-Rovira Cristina; Giraldo-Luque, Santiago (Eds.) (2022). *Predictive Technology in Social Media*. CRC Press. Taylor & Francis Group.

Fernández-Rovira Cristina; Giraldo-Luque, Santiago (2024). *Segrestats per les xarxes. Per què els adolescents d'avui tenen menys temps, menys salut i estàn més sols*. Eumo Editorial.

Giraldo-Luque Santiago; Fernández-Rovira Cristina. (2021) Economy of Attention: Definition and Challenges for the Twenty-First Century. En: Park S.H., Gonzalez-Perez M.A., Floriani D.E. (Eds.). *The Palgrave Handbook of Corporate Sustainability in the Digital Era*. Palgrave Macmillan. pp. 283-305.

Grassler, Marjorie. (2017). *El rol del periodista de datos en el proceso de los sistemas de gestión y de decisión pública y en la recuperación de la confianza entre el ciudadano y las instituciones públicas*. Tesis doctoral. Programa de Doctorado en Comunicación y Periodismo. Universidad Autónoma de Barcelona.

Herrero-Solana, V., Rodríguez-Domínguez, A.M. (2015). Periodismo de datos, infografía y visualización de la información: un estudio de El País, El Mundo, Marca y El Correo. *BiD: Textos universitarios de biblioteconomía i documentació*, 34.

Hidalgo, David; Torres, Fabiola. (2016). *La navaja suiza del reportero. Herramientas de investigación en la era de los datos masivos*. Ojo Público - Consejo de la Prensa Peruana.

La-Rosa, Leonardo; Sandoval-Martín, Teresa. (2016). La insuficiencia de la Ley de Transparencia para el ejercicio del Periodismo de datos en España. *Revista Latina de Comunicación Social*, 71, 1208-1229

López-García, Xose; Toural-Bran, Carlos; Rodríguez-Vázquez, Ana Isabel. (2016). Software, estadística y gestión de bases de datos en el perfil del periodista de datos, *El profesional de la información*, 25(2), 286-294.

Mayer-Schönberger, Viktor; Cukier, Kenneth. (2013). *Big data. La revolución de los datos masivos*. Turner.

O'Neil, Cathy. (2017). *Armas de destrucción matemática. Cómo el Big Data aumenta la desigualdad y amenaza la democracia*. Capitan Swing.

Patino, Bruno. (2020). *La civilización de la memoria de pez. Pequeño tratado sobre el mercado de la atención*. Alianza.

Pérez-Montoro, Mario. (2016). Visualización de información en cibermedios. *Anuario ThinkEPI*, 10.

Renó, Luciana; Saad, Elizabeth. (2017). Reportaje soportado por el computador: procedimientos y tecnología para el periodismo de datos contemporáneo. *Razón y Palabra*, 21(2_97), 128-141

Sánchez-Bonvehí, Claudia; Ribera, Mireia. (2014). Visualización de la información en la democratización de los datos: propuestas desde el periodismo y la narratividad. *El profes*

Tascón, Mario. (2013). Introducción. Big Data. Pasado, presente, futuro. *Telos: Cuadernos de comunicación e innovación*, 95, 47-50.

Turing, Alan Mathison. (1974). *¿Puede pensar una máquina?* Universidad de Valencia.

Urbano, Patrick. (2019). *Manual de autodefensa jurídica para periodistas. Cómo conocer y ejercer tus derechos*. UOC Editorial.

Varios Autores. (2015). *Manual de periodismo de datos iberoamericano*. HIVOS, International Center for Journalists (ICFJ) y la Escuela de Periodismo de la Universidad Alberto Hurtado de Chile.
<http://manual.periodismodedatos.org/index.php>

Programari

A l'tractar-se d'una assignatura completament pràctica el programari requerit és l'habitual per a la realització de les tasques periodístiques de producció de continguts en diferents formats.

En concret, es requereixen de les següents eines:

Programari d'edició audiovisual: DaVinci Resolve

Programari d'edició d'àudio: Audacity

Programari d'edició de textos: Word o similar

Programari d'anàlisi de dades: Excel o similar

Programari de visualització de dades: Infogram - Datawrapper - Flourish

Programari d'edició multimèdia: Wordpress - Blogger - Wix

La Facultat disposa, així mateix, de càmeres i altres equips per a la correcta realització de les pràctiques periodístiques.

Com que l'assignatura realitzarà sessions pràctiques durant totes les seves activitats es recomana als estudiants (en cas de ser possible) portar sempre el seu ordinador portàtil a les sessions.

Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre.
A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través d'aquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura

Tipus de docència	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(TE) Teoria	1	Espanyol	segon quadrimestre	matí-mixt
(TE) Teoria	2	Espanyol	segon quadrimestre	matí-mixt
(PLAB) Pràctiques de laboratori	11	Català	segon quadrimestre	matí-mixt
(PLAB) Pràctiques de laboratori	12	Català	segon quadrimestre	matí-mixt
(PLAB) Pràctiques de laboratori	13	Espanyol	segon quadrimestre	matí-mixt
(PLAB) Pràctiques de laboratori	21	Català	segon quadrimestre	matí-mixt
(PLAB) Pràctiques de laboratori	22	Català	segon quadrimestre	matí-mixt
(PLAB) Pràctiques de laboratori	23	Espanyol	segon quadrimestre	matí-mixt